

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1935 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner rörande minderårigas användning i industriellt arbete.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 177 av herr *Nilsson. Theodor, m. fl.* samt motionerna i andra kammaren nr 334 av herrrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå samt nr 342 av herr *Lind m. fl.*

I motionerna I:177 och II:342, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga en allsidig utredning av frågan om de minderårigas användning i industriellt arbete samt till riksdagen inkomma med det förslag i ärendet, vartill utredningen kan giva anledning.

I motionen II:334 har föreslagits, att riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse av 14 § i lagen om arbetarskydd:

»Minderårig arbetskraft får icke användas mer än 8 timmar pr dygn och högst 48 timmar pr vecka. Minderåriga skall ha en rasttid av minst en timma under en arbetsdag och denna rasttid skall räknas som arbetstid. Arbetsgivaren förpliktas att anskaffa lämpliga och sunda rastlokaler där måltiderna kunna intagas.

Minderårig får icke användas i skiftarbete; arbetstiden förlägges mellan klockan 7.30 f. m. och klockan 5.30 e. m.»

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av socialstyrelsen. Utskottet har därjämte lämnat svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige och Sveriges industriförbund tillfälle att yttra sig över motionerna. Yttranden hava inkommit från socialstyrelsen samt arbetsgivareföreningen och landsorganisationen, och finnas desamma fogade såsom bilagor vid detta utlåtande. Utskottet tillåter sig att hänvisa till yttrandenas innehåll.

14 § i gällande *lag om arbetarskydd* av den 29 juni 1912 har enligt lag den 12 juni 1931 följande lydelse:

14 §. *1 mom.* Angående minderårigs arbetstid i arbete, varå lagen den 16 maj 1930 (nr 138) angående arbetstidens begränsning äger tillämpning, gäller vad där är stadgat. Dock må minderårig med det undantag, som an-

gives i andra stycket, icke i något fall användas till dylikt arbete mer än tio timmar av dygnet eller sextio timmar i veckan. Ej heller må, med enahanda undantag, minderårigs arbetstid i annat arbete överstiga nämnda antal timmar.

Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i ett företags drift eller ock medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, må minderårig användas till arbete i den mån så är nödigt, ändå att hans arbetstid kommer att överstiga tio timmar av dygnet eller sextio timmar i veckan. Om arbete utöver nämnda antal timmar samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. Arbetet må icke fortsättas utöver sist angivna tid utan att därtill sökes tillstånd, som må beviljas av vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare för ytterligare högst en månad och av yrkesinspektionens chefsmyndighet, där så finnes lämpligt efter samråd med arbetsrådet, för längre tid. Över ansökan skall beslut meddelas ofördröjligen. Anmälan eller ansökan må anses gjord, när den i betalt brev avlämnats till allmänna posten.

Deltager den minderårige med arbetsgivarens vetskap i kurs för sådan undervisning, som i 13 § omförmäles, vare arbetsgivaren skyldig så begränsa den minderåriges arbetstid, att sammanlagda undervisnings- och arbetstiden ej kommer att överskrida den här förut stadgade begränsningen.

2 mom. Den minderåriges raster i arbetet skola anordnas på ett med hänsyn till den minderårige lämpligt sätt. Erbjuder arbetslokalen icke en från hälsosynpunkt tillfredsställande uppehållsplats, må den minderårige ej tillåtas under rasterna vistas i lokalen, och åligger det i sådant fall arbetsgivaren att anvisa lämpligt annat rum, varest den minderårige kan vistas under rasterna och intaga sina måltider.

3 mom. Den minderårige skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn, och skall i denna ledighet ingå tiden mellan klockan 10 e. m. och klockan 5 f. m.

Från vad sålunda stadgas skola gälla följande undantag. Yngling, som fyllt sexton år, må efter vederbörande yrkesinspektörs eller bergmästares medgivande användas till arbete å tid, som nyss är nämnd, där hans arbetstid är begränsad till högst åtta timmar av dygnet samt tillika arbetet antingen icke oftare än under var tredje vecka infaller å tid mellan klockan 10 e. m. och klockan 5 f. m. eller ock är i fråga om tider på dygnet, då det skall utföras, fördelat på sätt, som kan anses likvärdigt med nyssnämnda anordning. Härutöver må yrkesinspektionens chefsmyndighet medgiva, att sådan yngling må i den mån så kan anses påkallat deltaga i arbete, som på grund av sin natur, arbetsbrådska eller annan tvingande omständighet måste bedrivas med skiftindelning eller eljest forceras. Yngling, som fyllt fjorton år, må efter chefsmyndighetens medgivande användas till flottningsarbete, i den mån förhållandena därtill föranleda.

Den 6 december 1934 ingav Svenska textilarbetareförbundet en skrivelse till chefen för socialdepartementet, vari anfördes, bland annat, att det vore uppenbart, att minderåriga vid utförande av skiftarbete utsattes för svåra påfrestningar och stor fara i såväl psykiskt som fysiskt hänseende. På

denna grund föreläge stor risk för en allmän försämring i hälsotillståndet hos en omfattande grupp av samhällsmedborgare. I anledning av vad sålunda och i övrigt anförts hemställde textilarbetareförbundet, att — så snart det läte sig göra — åtgärder måtte vidtagas i och för åstadkommande av en ändring av 14 § 3 momentet arbetarskyddslagen därhän, att den tid av dygnet, under vilken minderåriga skola få användas till industriellt arbete, måtte begränsas till mellan klockan 6 f. m. och 7 e. m., samt att den i samma lagrum intagna bestämmelsen om att ynglingar, som fyllt 16 år, efter yrkesinspektörens medgivande kunna få användas till arbete nattetid var tredje vecka måtte helt bortfalla.

Den 14 januari 1935 remitterade Kungl. Maj:t textilarbetareförbundets skrivelse för yttrande till socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige.

Socialstyrelsens och svenska arbetsgivareföreningens yttranden till Kungl. Maj:t finnas såsom bilagor A 2 och B 2 fogade vid detta utlåtande. För innehållet i sitt yttrande till Kungl. Maj:t har landsorganisationen lämnat redogörelse i yttrandet till utskottet (bilaga C). Medicinalstyrelsen hemställde i sitt yttrande om utredning i vissa hänseenden.

Kungl. Maj:t har därefter den 22 februari 1935 anbefallt socialstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder och riktlinjer, som angivits i styrelsens yttrande till Kungl. Maj:t (se detta utlåtande sid. 8), verkställa och före den 1 oktober 1935 inkomma med i yttrandet föreslagen utredning ävensom med det författningsförslag, som må föranledas av utredningen.

Den ovan lämnade redogörelsen giver vid handen, att Kungl. Maj:t den 22 sistlidne februari uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa en ingående utredning i fråga om användandet av minderåriga i skiftarbete, därvid även spørsmålet om anordnande av raster i arbetet på ett med hänsyn till de minderåriga lämpligt sätt kommer att undersökas. Vid sådant förhållande anser utskottet, att skäl icke föreligga för riksdagen att i enlighet med yrkandet i motionerna I:177 och II:342 göra framställning till Kungl. Maj:t i förevarande ämne. Än mindre kan utskottet tillstyrka riksdagen att omedelbart antaga det förslag till ändring av gällande lag, som framställs i motionen II:334.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1. att motionerna I:177 och II:342 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd, samt
2. att motionen II:334 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 mars 1935.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Bagge, Sigfrid Hansson, Frändén, Gustaf Tamm, Norman, Forslund* och *Elof Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Johanson* i Stockholm*, *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Holmström**, *Hansson* i Trollhättan, *Gardell* i Gahns och *Hermansson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A 1.

Socialstyrelsen.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 8 februari 1935 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva och till andra lagutskottet överlämna yttrande över tre inom riksdagen väckta motioner nämligen, *dels* de likalydande motionerna nr 177 i första kammaren och nr 342 i andra kammaren angående minderårigas användande i industriellt arbete, *dels ock* nr 334 i andra kammaren om ändring i 14 § i lagen om arbetarskydd.

Den 14 januari 1935 har statsrådet och chefen för Kungl. socialdepartementet anmodat styrelsen att avgiva yttrande över en av Svenska textilarbetareförbundet gjord framställning om vidtagande av åtgärder för sådan ändring av 14 § 3 mom. lagen om arbetarskydd, att den tid av dygnet, under vilken minderåriga få användas till industriellt arbete, begränsas till tiden mellan kl. 6 f. m. och kl. 7 e. m. och att den i samma lagrum intagna bestämmelsen, att »ynglingar, som fyllt sexton år, må efter yrkesinspektörens medgivande användas till arbete nattetid var tredje vecka» bortfaller. Med anledning härav har styrelsen den 6 februari 1935 avgivit sådant yttrande. Då detta yttrande väsentligen behandlar samma ämne, som avses i ovannämnda motioner, får styrelsen såsom svar å remissen överlämna en avskrift av ifrågavarande yttrande. Vad angår det i motionen nr 334 i andra kammaren framförda förslaget, att i arbetarskyddslagen skall stadgas skyldighet för arbetsgivaren att anskaffa lämpliga och sunda rastlokaler för de minderåriga, där måltiderna kunna intagas, vill styrelsen i detta sammanhang allenast erinra, att bestämmelse i ämnet redan förefinnes i 14 § 2 mom. nämnda lag.

Stockholm den 18 februari 1935.

GUNNAR HUSS.

W. Stenholm.

Bilaga A 2.

**Socialstyrelsens yttrande
den 6 februari 1935.**

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Socialdepartementet.

Genom remiss den 14 januari 1935 har socialstyrelsen anmodats att avgiva yttrande över en av Svenska textilarbetareförbundet gjord framställning om vidtagande av åtgärder för sådan ändring av 14 § 3 mom. lagen om arbetarskydd, att den tid av dygnet, under vilken minderåriga

få användas till industriellt arbete, begränsas till tiden mellan kl. 6 f. m. och kl. 7 e. m. och att den i samma lagrum intagna bestämmelsen, att ynglingar, som fyllt sexton år, må efter yrkesinspektörens medgivande användas till arbete nattetid var tredje vecka bortfaller. I anledning härav får socialstyrelsen anföra följande.

Enligt den reglering av arbetstidens förläggning för minderåriga anställda i industriellt arbete, vilken gällde före den år 1931 verkställda revisionen av lagen om arbetarskydd, fick minderårig icke användas till arbete å tid mellan klockan 7 e. m. och klockan 6 f. m. Härifrån gällde dock undantag för manlig minderårig, som fyllt 16 år. Sådan minderårig fick användas till arbete jämväl å tid mellan klockan 7 e. m. och klockan 6 f. m., under förutsättning att hans arbetstid var begränsad till högst 8 timmar av dygnet samt tillika antingen icke oftare än under var tredje vecka inöll å tid mellan klockan 11 e. m. och klockan 5 f. m., eller ock var i fråga om tider av dygnet, då det skulle utföras, fördelat på sätt som av vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare godkänts såsom likvärdigt med nyssnämnda anordning. Genom sistnämnda alternativ möjliggjordes bland annat tillämpning av tvåskiftsarbete men endast beträffande ynglingar fyllda 16 år. Härutöver ägde Kungl. Maj:t enligt särskild bestämmelse beträffande industriellt arbete av något större omfattning, som av tekniska skäl måste oavbrutet fortgå såväl natt som dag eller tidvis måste forceras, befogenhet att i fråga om manlig minderårig, vilken fyllt 16 år, meddela ytterligare eftergift från nattarbetsförbudet.

Genom 1931 års revision infördes i fråga om arbetstidens förläggning för minderåriga den huvudregel, som återfinnes i 14 § 3 mom. första stycket i lagen. Enligt detta stadgande skall den minderåriga för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst 11 timmar varje dygn, och skall i denna ledighet ingå tiden mellan klockan 10 e. m. och klockan 5 f. m. Stadgandet överensstämmer helt med huvudbestämmelsen i den i Washington år 1919 antagna konventionen angående barns nattarbete inom industrien. Från vad sålunda stadgats gälla emellertid, förutom viss eftergiftsmöjlighet för användande av manlig minderårig till flottningsarbete, vissa undantag för yngling som fyllt 16 år, vilka undantag väsentligen motsvara de tidigare härutinnan gällande undantagen.

Genom den nya huvudregeln möjliggöres användande av tvåskiftsarbete för minderåriga, så snart skiften kunna förläggas mellan klockan 5 f. m. och klockan 10 e. m., och detta tydligen även för minderåriga under 16 år, d. v. s. 14- och 15-åringar (minimiåldern för minderårigs användande i industriellt arbete är 14 år).

Textilarbetareförbundets framställning avser i första hand förhållandena inom textilindustrien. Inom denna industri torde skiftarbetet under senaste åren ha vunnit en icke oväsentligt större utbredning än tidigare, och ha härvid jämväl minderåriga i 14- och 15-års-åldrarna blivit tagna i användning i icke ringa omfattning. De olägenheter, som alltid mer eller mindre torde vara förenade med skiftarbete, ha härigenom kommit att framträda i särskild grad. Framförallt synes anordnandet av raster under arbetstiden varit en fråga, vars lämpliga lösning mött stora svårigheter. Anmärkas må å andra sidan, att antalet inom textilindustrien sysselsatta minderåriga arbetare under de senaste 20 åren undergått en betydande minskning relativt sett. Sålunda utgjorde antalet inom den egentliga textilindustrien (bomulls-, linne-, hamp-, jute- och ylleindustrierna samt trikåfabriker) sysselsatta minderåriga cirka 6,800 år 1912, 4,600 år 1922, 4,400 år 1927 och 3,500 år 1932, det senaste år för vilket officiell

statistik härom föreligger. Uträknade i procent av totala antalet inom nämnda industri sysselsatta arbetare utgöra angivna siffror respektive 22 procent, 17 procent, 14 procent och 11 procent. Något säkert uttalande om tendensen rörande användandet av minderåriga under åren efter 1932 kan med stöd av för styrelsen tillgängligt material icke göras. Till jämförelse må nämnas, att hela antalet inom industrien sysselsatta minderåriga arbetare år 1912 uppgick till cirka 43,100 och 1932 till 28,900 utgörande respektive 13.8 och 7.2 procent av totala antalet sysselsatta arbetare.

Emellertid har textilarbetareförbundet i sin framställning icke inskränkt sig till textilindustrien utan avser förbundet, att de föreslagna skärpta bestämmelserna rörande minderårigas användande till arbete skola bli gällande för hela det industriella arbetsområdet. Härigenom har frågan uppenbarligen erhållit en mycket omfattande och svåröverskådlig innebörd, så mycket mera som förbundet tydligen åsyftar en skärpning jämväl i förhållande till tidigare gällande bestämmelser. Att utan föregående grundlig utredning taga ställning till framställningen lärer under sådana förhållanden icke gärna kunna ifrågakomma — detta särskilt i betraktande av att minderåriga sedan gammalt i ganska betydande omfattning använts i skiftarbete i sådana viktiga industrigrenar som järnbruks-, sågverks- och cellulosaindustrierna.

Då det emellertid syntts vara av intresse för frågans allmänna bedömande att erhålla del av de erfarenheter, yrkesinspektörerna och yrkesinspektisen kunnat göra angående verkningarna av den år 1931 genomförda lagändringen rörande förläggningen av de minderårigas arbetstid, ävensom av deras uppfattning rörande de med skiftgående arbete eventuellt förhållandena, har styrelsen anmodat dem att inkomma med upplysningar härutinnan. Av de inkomna svaren, vilka på grund av den korta remisstiden endast kunnat hållas i mera allmänna ordalag, framgår, att några påtagliga hygieniska missförhållanden icke med säkerhet kunnat konstateras. Detta meddelas även från tredje och sjätte yrkesinspektionsdistriktet, inom vilka textilindustrien huvudsakligen förekommer. Yrkesinspektören i sjätte distriktet meddelar särskilt, att läkarrapporterna över besiktningarna av minderåriga inom distriktet icke giva vid handen, att de minderårigas hälsotillstånd försämrats genom deltagande i skiftgående arbete.

Vad sålunda meddelats innebär emellertid icke, att ifrågavarande befattningshavare skulle anse, att några missförhållanden icke vore förenade med användningen av arbete på två eller tre skift. I allmänhet synas de hysa den uppfattningen, att vissa olägenheter såväl hygieniskt som socialt äro förknippade med en dylik anordning av arbetet även om sådana icke kunnat av dem direkt konstateras. Två av yrkesinspektörerna tillstyrka också en lagändring i överensstämmelse med textilarbetareförbundets hemställan. Flertalet yrkesinspektörer ställa sig däremot tveksamma eller helt avböjande mot ett tillmötesgående av framställningen. Även yrkesinspektisen, som särskilt känner förhållandena inom textilindustrien, förklarar sig icke kunna tillstyrka förbundets framställning. Som motiv för sin avvisande inställning ha ifrågavarande befattningshavare allmänt framhållit, att ungdomsarbetslösheten skulle komma att ökas, särskilt på landsbygden, där arbetsmöjligheterna äro färre än i städerna, att viss svårighet skulle uppstå beträffande yrkesutbildningen samt att fördyring av arbetsprodukterna skulle uppkomma, vilken kunde leda till minskad drift på grund av minskad konkurrensförmåga.

För egen del får styrelsen, i enlighet med vad förut antytts, uttala, att vissa olägenheter alltid torde vara förbundna med användandet av minderåriga i skiftarbete. Dessa olägenheter synas emellertid inom vissa verksamhetsgrenar särskilt på landsbygden vara ganska ringa, medan de åter mera starkt framträda inom andra slag av verksamhet, särskilt där dessa drivas å större orter. Å andra sidan skulle utan tvivel betydande svårigheter i olika avseenden uppstå, därest i vår lagstiftning infördes bestämmelser, som omöjliggjorde minderårigas användande till skiftarbete. För klarläggande av nu berörda olägenheter och svårigheter och möjliggörande av ett ställningstagande med hänsyn tagen till alla olika på frågan inverkan omständigheter läser en ingående utredning böra komma till stånd, varvid givetvis även spörsmålet om rasternas anordnande på ett med hänsyn till den minderårige lämpligt sätt bör undersökas. Härvid böra genom yrkesinspektörerna och bergmästarna så fullständiga upplysningar som möjligt införskaffas rörande skiftarbetets omfattning och art ävensom genom dem inhämtas de närmast berörda parternas på de olika arbetsställena uppfattning rörande ifrågavarande arbetes nackdelar och fördelar. Möjligen skulle också organisationerna å ömse sidor böra ånyo höras men då närmast över vissa frågor, som kunde befinnas lämpliga att uppställa. Vidare torde samtliga besiktningsläkare och en del fabriksläkare böra beredas tillfälle att uttala sig i frågan. Slutligen synes genom lämplig läkare en granskning böra komma till stånd av ett tillräckligt stort antal av sådana intygsböcker, som insänts till styrelsen från minderåriga, vilka i mera avsevärd omfattning deltagit i skiftarbete.

I detta ärendes handläggning ha, förutom undertecknade, deltagit byråchefen Bergsten samt socialfullmäktige Söderlund och Johanson.

Stockholm den 6 februari 1935.

GUNNAR HUSS.

Erik V. Gabrielson.

Bilaga B 1.

Svenska arbetsgivareföreningen.

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan vi beretts tillfälle att inkomma med yttrande i anledning av föreliggande motioner vid årets riksdag (II: 342 och I: 177 samt II: 334), i vilka påyrkas dels utredning om, dels begränsning av minderårigas användning i industriellt arbete, få vi härmed anföra följande.

Frågan om skyddslagstiftningen rörande minderåriga har i år gjorts till föremål för behandling inom Kungl. Socialdepartementet i anledning av en till departementet inkommen framställning genom skrivelse den 6 december från Svenska Textilarbetareförbundet. I samband härmed har yttrande i frågan infordrats från myndigheter och organisatio-

ner, som beröras av densamma. Då sålunda utredning i saken redan upptagits, synes oss något ytterligare initiativ härutinnan från riksdagens sida icke vara erforderligt.

Vad angår frågan om skärpta bestämmelser rörande minderårigas användande i industriellt arbete få vi, under hänvisning till vad som från vår sida anförts i ett till Kungl. Socialdepartementet avgivet yttrande av den 9 dennes, vilket här i kopia närslutes, bestämt yrka, att i ovannämnda motion II: 334 framförda förslag icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 februari 1935.

Svenska arbetsgivareföreningen.

Gustaf Söderlund.

Bilaga B 2.

Svenska arbetsgivareföreningens
yttrande den 9 februari 1935.

Till Chefen för Kungl. Socialdepartementet.

Genom skrivelse den 14 sistlidne januari har tillfälle beretts oss att avgiva yttrande över en från Svenska Textilarbetareförbundet inkommen framställning av innehåll,

att åtgärder så snart sig göra låter måtte vidtagas i och för en »ändring av arbetarskyddslagens § 14 mom. 3 därhän, att den tid av dygnet, under vilken minderåriga få användas till industriellt arbete, begränsas till mellan 6 f. m. och 7 e. m. samt

att den i samma lagrum intagna bestämmelsen om att ynglingar, som fyllt 16 år, må efter yrkesinspektörs medgivande användas till arbete nattetid var tredje vecka, måtte helt bortfalla.

Sedan vi i frågan inhämtat uttalanden från våra yrkesförbund, få vi härmed anföra följande.

Svenska Textilarbetareförbundet har i sin framställning utgått från nu rådande förhållanden inom den svenska textilindustrin. Då sålunda frågan i första hand berör denna industri, har vårt yrkesförbund Sveriges Textilindustriförbund ägnat densamma särskild uppmärksamhet och i ett till oss insänt yttrande av den 4 dennes utförligt belyst betydelsen för denna industri av en omläggning på föreslaget sätt av arbetarskyddslagen. Vad angår textilindustrin hänvisa vi sålunda till detta yttrande, som här i sin helhet närslutes [här uteslutet].

Emellertid förekommer det även inom industrin i övrigt, att minderårig arbetskraft användes till arbete, som utföres på annan tid än den för s. k. dagarbete vanliga. Detta är sålunda fallet vid järnbruken och inom den mekaniska verkstadsindustrin, vid metallverk, inom sågverks- och pappersmasseindustrierna, i gummiindustrin samt inom vissa grenar av den keramiska och den kemisk-tekniska industrin.

Det har icke varit oss möjligt att åstadkomma uttömmande uppgifter om antalet i sådant arbete sysselsatta minderåriga inom var och en av

dessa industrier. Inalles torde det röra sig om i runt tal 2,000 arbetare, vartill får läggas den siffra, drygt 1,400, som anförts för textilindustrins del. Hur dessa fördela sig inom den åldersgrupp, 14—17 år, varom här är fråga, kunna vi heller icke angiva i annan mån, än att det övervägande flertalet utgöres av ynglingar i åldern 16—17 år.

Till jämförelse må nämnas, att antalet inom industrin sysselsatta minderåriga arbetare i Kommerskollegii industristatistik för år 1932 redovisas till i runt tal 29,000. Av skiftarbete beröres sålunda, såvitt framgår av nu tillgängliga uppgifter, 12 procent av detta antal.

De minderåriga sysselsätts i regel som biträden och hjälpare åt vuxna arbetare eller för utförande av för minderåriga särskilt lämpliga arbeten, som organisatoriskt sammanhånga med de äldres arbetsuppgifter. Till sin natur äro dessa arbeten lätta och ge icke anledning till farhågor för fysiska olägenheter för de arbetande.

I regel är också, där så över huvud taget låter sig göra, lämplig rastindelning anordnad. Den uppfattning, som kommer till uttryck i Textilarbetareförbundets framställning och även eljest från arbetarhåll, att rationaliseringen medfört en tidigare icke vanlig hets i arbetet, håller icke streck. I stort sett medför väl den ökade användningen av maskiner en rent fysisk lättnad i arbetets utförande, ehuru arbetets organisation numera kanske ställer större krav på arbetarna i disciplinärt hänseende. Sociallagstiftningens föreskrifter om läkarundersökning och yrkesinspektionens övervakning torde för övrigt få anses vara fullt betryggande mot missbruk, som går ut över vederbörandes hälsa.

Det har heller icke tidigare försports, att användningen av minderåriga i 2- eller 3-skiftarbete skulle vara förenat med hygieniska eller sociala vådor. De anordningar i hygieniskt och sanitärt avseende, som känneteckna nutidens fabrikslokaler, ge icke stöd för farhågor härutinnan. Själva vistelsen på arbetsplatsen efter kl. 7 e. m. torde därför icke utsätta de minderåriga för faror i fysiskt eller psykiskt hänseende. Textilarbetareförbundet har emellertid särskilt framhållit olägenheterna för de i skiftgång arbetande därav, att en förskjutning måste ske i måltiderna. Onekligen ligger häri en viss nackdel med skiftarbetet vid jämförelse med enbart dagarbete. Emellertid är ju förekomsten av skiftarbetet för såväl vuxna som minderåriga arbetare ingen nyhet i och för sig, även om denna anordning tidigare icke förekommit i större utsträckning inom textilindustrin. De erfarenheter, som föreligga av skiftarbete på andra områden ha veterligen icke givit vid handen, att det allmänna hälsotillståndet skulle vara sämre bland arbetaregrupper med skiftarbete än bland arbetare med enbart dagarbete. Under sådana förhållanden synas farhågorna för allvarliga hygieniska olägenheter i detta hänseende vara alltför löst grundade för att tillmätas någon avgörande betydelse, när det gäller skyddslagstiftningen.

För ett bibehållande av nuvarande bestämmelser på detta område föreligga ett flertal skäl av långt större bärighet än de omständigheter, som Textilarbetareförbundet kunnat åberopa för sitt ändringsyrkande.

Till en början må anföras, att arbetarskyddslagstiftningen fick sin nuvarande utformning så sent som år 1931, då en viss anpassning till den internationell lagstiftningen på här ifrågavarande område ansågs påkallad och genomfördes. Textilarbetareförbundets yrkande på skärpta bestämmelser innebär, att denna anpassningslinje skulle övergivnas. Vi hålla å vår sida före, att de skäl, som för fyra år sedan föranledde dy-

lik anpassning, även i dag äga full giltighet. Några erfarenheter i motsatt riktning ha i varje fall icke anförts.

Bortsett härifrån tala emellertid vägande praktiska skäl för bibehållande av möjligheten till skiftarbete för minderåriga. Dessa praktiska skäl äro i korthet uttryckt industrins behov av denna arbetskraft, de minderårigas behov av arbetstillfällen samt det gemensamma intresset av yrkesutbildning.

Vi ha i det föregående anført, att de arbetsuppgifter, som anförts till de minderåriga arbetarna i övervägande grad ingå som ett komplement till arbeten, för vilkas utförande endast vuxna arbetare kunna anlitas. Det skulle vara irrationellt och innebära ett onödigt fördyrande av produktionen att begränsa den minderåriga arbetskraftens användning till enbart dagarbete. En härav framtvungad omläggning av arbetet skulle sannolikt i många fall gå ut på ökad rationalisering och sålunda heller icke medföra ökad sysselsättning för vuxna arbetare. I andra fall, där produktionens ekonomiska bärighet är ringa, kan man befara inskränkning eller nedläggning av vissa arbeten, därest möjligheterna att använda minderåriga beskåras.

Framställningen står också i bjärt kontrast till de strävanden att underlätta ungdomens upptagande i förvärvslivet, som från enskilt och allmänt håll framträtt under de senaste åren. Dessa strävanden ha hittills framstått såsom nödvändiga åtgärder för att om möjligt råda bot på en arbetslöshet, som särskilt svårt drabbat den ungdom, vilken icke satts i tillfälle att förvärva någon yrkesvana. Det torde vara en social profylax så god som någon annan att befordra och icke resa hinder för ungdomens möjligheter att vinna en plats i och bli förtrogen med förvärvsarbetet inom industrin. Det innebär enligt allmän erfarenhet större risker för ungdomen i psykiskt och fysiskt hänseende, om dessa redan nu beskurna möjligheter ytterligare begränsas, än de av Textilarbetareförbundet anförda och enligt vår erfarenhet betydligt överdrivna olägenheterna av ett under myndigheternas inspektion bedrivet arbete, som ger den tillfälle att tidigt vinna insteg och skicklighet i ett yrke och därigenom större förmåga att i fortsättningen vinna sin utkomst. Det är nämligen, som i Textilindustriförbundets yttrande närmare utvecklas, ur ren yrkesutbildningssynpunkt av betydelse, att inträdet i arbetet sker vid unga år. Detta gäller icke blott textilindustrin utan har sin fulla giltighet även inom andra industrigrenar, där full förtrogenhet med arbetet förutsätter ett uppövat handlag och mångårig yrkesvana.

Med åberopande av vad vi sålunda anført få vi bestämt yrka, att den ifrågavarande framställningen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 februari 1935.

Svenska arbetsgivareföreningen.

Gustaf Söderlund.

Bilaga C.

Landsorganisationen i Sverige.

Till riksdagens andra lagutskott.

Andra lagutskottet har till Landsorganisationen i Sverige för yttrande remitterat inom riksdagen väckta motioner av herr Theodor Nilsson m. fl., av herr Lind m. fl., samt av herrar Brädefors och Hagberg i Luleå, rörande ändring av § 14 i lagen om arbetareskydd.

I samma fråga har Landssekretariatet den 31 januari 1935 avgivit yttrande till statsrådet och chefen för socialdepartementet. Landssekretariatet anförde däri följande synpunkter:

Landssekretariatet vill först bringa i erinran sitt yttrande av den 9 november 1926 över det betänkande med förslag till reviderad lag om arbetareskydd, som avgivits av Kungl. Socialstyrelsen den 2 november 1925, och vilket förslag låg till grund för den ändring av lagen av den 29 juni 1912 om arbetareskydd, som på förslag av Kungl. Maj:t beslöts av 1931 års riksdag och som är gällande från den 1 januari 1932. Landssekretariatet hemställde därvid om sådana ändringar av lagen, att den bringades i överensstämmelse med den i Washington år 1919 beslutade konventionen angående fastställande av minimiålder för användande av minderåriga i industriellt arbete; konventionen av 1920 angående fastställande av minimiålder för barns användande i arbete till sjöss, samt konventionen av 1921 angående barns användande till arbete inom jordbruket. Landssekretariatet påpekade även angelägenheten av att i lagen infördes bestämmelse om att arbetstiden för minderårig ej må överstiga 8 ½ timmar per dag eller 48 timmar per vecka. I det fall minderårig deltagar i kurs enligt 13 § bör den sammanlagda undervisnings- och arbetstiden ej överskrida 54 timmar per vecka. I verkligheten blir ju arbetstiden ändock längre, då det med undervisningen följer läxläsning och annat hemarbete.

Att skydda ungdomen under uppväxtåren torde vara en samhällsplikt varom det icke råder delade meningar. Varje människas utveckling bestämmes av två faktorer: av hennes arvsanlag och av den miljö, i vilken hon växer upp. Medan man tidigare tagit kanske alltför ensidig hänsyn till arvsfaktorerna, har i våra dagar betydelsen av en god miljö skjutits mer i förgrunden. Man är numera ingenstädes betjänt med mindervärdig arbetskraft. En fortskridande rationalisering kommer att ställa ytterligare krav på människomaterialet, och detta betyder i sin tur bland annat, att olämpliga miljöförhållanden måste avlägsnas. Alla möjligheter att förbättra en människas konstitution böra tillvaratagas.

Åtta timmars oavbrutet arbete för en minderårig synes oss vara ägnat försvåra utvecklingen av en god konstitution genom den trötthet och den risk för kronisk överansträngning, som härigenom uppkommer. Lagstiftaren har också genom den år 1931 företagna skärpningen av arbetarskyddslagens 14 §, 2 mom., poängterat den minderåriges rättighet att erhålla raster. Den äldre texten av år 1912 hade följande lydelse: »den minderåriges arbete skall avbrytas genom lämpliga och, där arbetets natur det medgiver, regelbundet återkommande raster». Motsvarande text

med 1931 års ändring lyder: den minderåriges raster i arbetet skola anordnas på ett med hänsyn till den minderåriga lämpligt sätt.

Man torde ej heller få bortse från den menliga inverkan åtta timmars oavbrutet arbete har på måltidernas rätta placering. Beträffande denna menliga inverkan kunna värdefulla jämförelsepunkter erhållas från ett annat arbetsområde, nämligen skolan. Barnläkaren professor I. Jundell skriver i en uppsats: »Skolgång som orsak till magsjukdomar hos barn» bland annat: »Utgångspunkten för min framställning i frågan är en lång erfarenhet från min läkarverksamhet. Jag har under denna sett otaliga fall av magsjukdomar hos barn, framkallade därav, att skolgången framtvingat oregelbundna och olämpligt placerade måltidstimmar. Resultatet av de felaktigt förlagda måltidstimmarna har i alla de valda exemplen (med barn i skolåldern avser prof. Jundell barn i åldern 7—15 år, dock upptager hans exempelsamling på hithörande fall patienter på upp till 19 års ålder) liksom i en mängd andra fall, som jag iakttagit, varit, att barnen visat flera eller färre av de tecken till sjukdom, vilka nedan skola anföras. Det är icke bara det, att barnen sjukna med flera eller färre magsymtom, aptitlöshet, kväljningar, kräkningar, förstoppning eller diarré och buksmärtor. Magsjukdomen inverkar även på barnens allmäntillstånd och på deras nervsystem. Barnen bli ofta bleka, magra och slappa, de få dåligt humör, bli retliga, kinkiga och griniga, de bli trötta, klaga över huvudvärk och sova oroligt. Överhuvudtaget minskas resultatet av och försvåras hela skolarbetet för barnen. Därtill kommer att det nedsatta allmäntillståndet kanske också har betydelse för barnens motståndskraft mot förkylningar och vissa smittosjukdomar.» Efter diskussion om måltidernas fördelning och möjligheterna att undvika sjukdomar genom måltidernas rätta placering föreslår prof. Jundell för skolbarnen en riklig frukost mellan kl. 7— $\frac{1}{2}$ 9, en likaledes riklig måltid mellan 12—1 och en kraftig middag mellan $\frac{1}{2}$ 6— $\frac{1}{2}$ 7. De här av prof. Jundell framförda synpunkterna äga tvevelsutan sin fulla tillämpning även på i industriellt arbete sysselsatta minderåriga. Ett måltidsuppehåll på minst åtta timmar — i flertalet fall kanske på nio timmar, om vägen till och från arbetet inräknas — som många minderåriga enligt föreliggande utredning tvingas till, är alltså enligt prof. Jundells erfarenhet direkt hälsovådligt.

Skiftarbetet med dess varierande arbetsförhållanden ställer i och för sig ökade krav på människoorganismens anpassningsförmåga, och i vissa fall, som t. ex. beträffande sömnen, får säkerligen den många gånger förefintliga svårigheten för kroppen att nöjaktigt utveckla denna anpassningsförmåga icke förbises. Vad först frågan om sovtidens längd angår skriver barnläkaren professor Wilh. Wernstedt: »Man bör åt en tioåring beräkna tio till elva timmars sömn och åt skolbarnen i de högsta klasserna ungefär nio timmar.» Överflyttas detta till det i utredningen relaterade skiftarbetet och beräknas det första skiftet — i överensstämmelse med arbetarskyddslagens bestämmelse att i den minderåriges ledighet skall ingå tiden mellan kl. 10 e. m. och kl. 5 f. m. — börja kl. 5, skulle tiden för sänggåendet, om man beräknar en timme på klädsel, mat och vägen till arbetet, för detta skift lämpligen sättas till kl. 7 e. m. Beräknas å andra sidan sista skiftet sluta kl. 10 e. m. skulle — med motsvarande tillägg för vägen från arbetet, mat och avklädning — sänggåendetiden för detta skift bli kl. 11 e. m. En variation på hela fyra timmar för tiden för sänggåendet uppkommer sålunda mellan de

båda skiften. Denna variation och i än högre grad svårigheten att i ett trångbott hem — där den minderårige alltså ej kan få disponera eget rum under natten — överhuvudtaget kunna bereda barnet vilomöjligheter vid en så tidig timme som kl. 7 e. m. äro i avsevärd grad ägnade att särskilt hos känsligare minderåriga rubba sömnen och därmed bringa uppkomsten av en kronisk överansträngning, som kommer att menligt inverka på deras utveckling och hälsa. Docenten med. doktor Gunnar Dahlberg skriver i en uppsats »Om sömn, sömnlöshet och överansträngning»: »Om man har ömtålig sömn bör man naturligtvis vinnlägga sig om att utbilda goda vanor. Man bör så vitt möjligt alltid lägga sig på en bestämd tid och i övrigt föra ett regelbundet liv. En sömnlöshet kan ibland betingas av yrkesväxling eller dylikt, som medfört, att man tvingas att lägga sig vid varierande tidpunkter.»

Vad beträffar de av herr Theodor Nilsson m. fl., av herr Lind m. fl. samt av herrar Brädefors och Hagberg i Luleå väckta motionerna så vill Landssekretariatet för sin del på det varmaste tillstyrka åtgärder i syfte att bereda de arbetande minderåriga allt det skydd som är möjligt att åstadkomma.

Stockholm den 16 februari 1935.

Landsorganisationen i Sverige.
Landssekretariatet.

Edv. Johanson.